

RESSENYA DEL SEMINARI

INTERNET, UNA EINA PER A LA COOPERACIÓ INTERNACIONAL

Sala de Graus de la Facultat de Ciències de la Comunicació

Universitat Autònoma de Barcelona

27 de novembre de 2001

La incorporación del uso de Internet a la tarea cotidiana de las entidades comprometidas con los valores de la cooperación internacional es un hecho evidente. Pero la simple observación de la prolífica presencia de organizaciones solidarias en la red no nos aporta respuestas si nos preguntamos cómo ha contribuido Internet a la dinamización del trabajo que desarrollan o en qué medida ha modificado la manera de planificar y llevar a término sus campañas.

Con el objetivo de reflexionar sobre qué ha aportado la incorporación de Internet a la acción de las organizaciones de cooperación y solidaridad internacional, la Cátedra Unesco de Comunicación de la Universidad Autónoma de Barcelona organizó un seminario que se realizó el 27 de noviembre de 2001 en la Facultad de Ciencias de la Comunicación de la misma Universidad. El seminario ofreció dos conferencias y dos mesas redondas, que contaron con una presencia diversificada y representativa de la actividad que se está desplegando en este campo de instituciones del ámbito académico, de organizaciones no gubernamentales y también de fundaciones vinculadas al mundo empresarial.

En el acto de inauguración y presentación del seminario, el director del [Centre Unesco de Catalunya](#), **Fèlix Martí**, expuso las líneas principales de debate que sobre Internet s'están planteando en esta organización de las Naciones Unidas. Por una parte, hizo referencia a la voluntad de garantizar que se convierta en un instrumento que contribuya a la preservación de la diversidad cultural, particularmente la lingüística. Por otra, también apuntó la preocupación sobre cómo aplicar una regulación que combata la utilización de Internet con finalidades delictivas sin que comporte el establecimiento de restricciones abusivas de las libertades individuales y colectivas. Sobre este aspecto Martí abogó por la creación de una autoridad internacional que contrarreste las tentaciones de ciertos estados de limitar la libertad de expresión mediante el control de los flujos de información difundidos a través de la red.

Fèlix Martí coincidió con **Artur Bladé**, asesor de Relaciones Internacionales del [Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació \(DURSI\) de la Generalitat de Catalunya](#) —quien también intervino en el acto de inauguración del seminario— en señalar la emergente preocupación por la llamada "fractura numérica" (o fractura digital): la nova situación de desigualdad en el mundo contemporáneo entre las sociedades que disponen de nuevas tecnologías de la información y las que no. Aun así, el asesor del DURSI destacó el potencial de Internet para favorecer la cooperación internacional haciendo referencia a su capacidad para facilitar la accesibilidad a la información y la simplicidad de uso. Para a Bladé, la extensión en el uso de Internet

representa "un ejemplo positivo de la globalización".

El paper de la nova societat civil global

Dos antropólogos fueron los encargados de pronunciar las conferencias del seminario. En la sesión matinal intervino **Artur Serra**, director de [BCNet \(Barcelona Xarxa Ciutadana\)](#) y promotor de investigación del [Centre d'Aplicacions d'Internet de la Universitat Politècnica de Catalunya](#) y coordinador del proyecto [i2CAT \(Internet2-Catalunya\)](#).

En su discurso, Serra hizo referencia a la articulación de una nueva sociedad civil global alrededor de Internet mediante dos estructuras paralelas: la comunidad de diseñadores de protocolos de Internet (Internet Society) y las redes ciudadanas, como asociaciones de promotores de la sociedad de la información a nivel local.

Una de las claves del éxito d'Internet, según Serra, es el hecho que se trata de una red de redes abierta, y lo es desde una doble perspectiva: por una parte, porque funciona a partir de unos protocolos abiertos, consensuados a través de procesos de discusión y cooperación; por otra, porque no se encuentra sometida al control de una única instancia, y acoge tanto a gobiernos como a empresas o a la sociedad civil. En su opinión, en Internet la sociedad civil juega un papel principal, no subsidiario del de el estado y el mercado. Para el director de BCNet la razón de la preeminencia de la sociedad civil se encuentra en el hecho que estamos entrando en una "era de alta innovación" y, precisamente, las asociaciones de voluntariado relacionadas con la Internet Society o las redes ciudadanas fomentan la innovación y la cooperación global, no únicamente desde el punto de vista tecnológico, sino también social, cultural o económico.

En la primera parte de su conferencia Artur Serra expuso como se estructura la comunidad de los ingenieros que promueve los estándares técnicos de Internet, la Internet Society. Las reuniones de esta asociación, creada en 1991, son abiertas, con la particularidad que los participantes en los grupos de trabajo no son representantes estatales. La fase d'experimentación de los protocolos es la culminación de los procesos de discusión y consenso que se llevan a cabo en la asociación. Desde el punto de vista de la relación entre Internet y cooperación internacional, Serra resaltó la importante presencia de capítulos locales de la Internet Society en países africanos. Debe tenerse en cuenta que una de las funciones de los capítulos locales es potenciar la capacitación técnica de personal cualificado que, en contacto con las empresas de telecomunicaciones, puedan ir desarrollando las infraestructuras de redes de datos que faciliten el acceso a Internet.

En relación al capítulo catalán de la Internet Society, creado en 1995, el profesor de la UPC explicó que ha concentrado sus esfuerzos en liderar el desarrollo de la segunda generación de Internet a través del proyecto i2CAT (Internet2-Catalunya). Este proyecto ha comportado el

establecimiento de sinergias entre investigadores universitarios, Administración (a través del DURSI) y empresas, rompiendo con el modelo propio de la red IRIS, de ámbito estatal, dirigida específicamente a la investigación académica.

Posteriormente Artur Serra aportó algunos elementos de comprensión sobre el fenómeno de las redes ciudadanas. Estas asociaciones de "animadores sociales de Internet" no se limitan únicamente a fomentar la utilización de la red, sino que intentan aplicar el modelo abierto de Internet a la estructura social. Su objetivo, como explicó Serra, es contribuir a la construcción de una sociedad global de la información, abierta a la participación de las fuerzas vivas de la sociedad civil a nivel local. Los antecedentes de las actuales redes ciudadanas comenzaron a aparecer a finales de la década de los ochenta en los Estados Unidos, a través de las llamadas *freenets*, que eran proyectos impulsados por instituciones universitarias en los que se facilitaba acceso libre a Internet a los habitantes de un barrio o ciudad. Posteriormente este tipo de proyectos evolucionarían hacia el concepto de *community networking*, que implicaba no únicamente el acceso a unos servidores de Internet, sino también asumir la formación de los nuevos usuarios y la creación de una cierta identidad de Sociedad de la Información a nivel local.

El coordinador del proyecto i2-CAT aportó información sobre diversas iniciativas de integración de las nuevas tecnologías de la información y la comunicación en la sociedad civil catalana, sobre la que afirmó que puede jugar un papel clave en la nueva era digital. Así, por ejemplo, hizo referencia al proyecto Epitelio, una iniciativa con apoyo de la Unión Europea orientada a paliar la exclusión social mediante el uso de recursos telemáticos que sirvió de plataforma para la creación de la asociación europea de redes ciudadanas. Este proyecto ha comportado la creación de una red ciudadana en el Raval de Barcelona (Ravalnet) que aporta servicios al conjunto de l'estructura social del barrio (comerciantes, escuelas, asociaciones...). El criterio que orientó la constitución de Ravalnet fue priorizar la creación de una estructura de integración social, en lugar de una estructura dirigida a los núcleos de exclusión. Ha sido precisamente a partir de las estructuras asociativas de los distritos que se ha ido constituyendo la red ciudadana de Barcelona.

El director de BCNet explicó que frecuentemente las redes ciudadanas suelen interpretar-se a partir de dos concepciones erróneas. Por un lado, se tiende a identificarlas como proyectos de la Administración, cuando las instituciones públicas no son las únicas promotoras de la red. Por otro, a menudo no se tiene en cuenta la diferencia entre las asociaciones que utilizan Internet y las asociaciones de Internet; en el segundo caso, además de utilizar la red, la asociación intenta dinamizar una estructura de red ciudadana, de sociedad de la Información a nivel local. De hecho, para Artur Serra, de la misma manera que hablamos de nuevas tecnologías debemos comenzar a hablar de nuevas asociaciones y de nueva sociedad. En este sentido, remarcó, la sociedad de la información no se configura con la incorporación de Internet a las estructuras propias de la sociedad industrial, sino que comporta la generación de una nueva estructura social, la llamada sociedad global de la información, generada

a partir de la evolución de la estructura social preexistente. Para Serra, dentro del contexto de la sociedad global de la información, el grado de madurez de un país no se valorará a partir únicamente de contabilizar el número de usuarios de Internet, sino por las nuevas estructuras sociales que se desarrollen. En este sentido, a modo de ejemplo, afirmó que el peso del sector empresarial de los EEUU se debe, más que a la importante cantidad de empresas que utilizan Internet, al hecho de que hay "empresas de Internet" (Yahoo, Microsoft...), en contraposición a la situación europea, basada en empresas tradicionales, aunque hayan ido incorporando el uso de Internet.

En la parte final de su discurso, Serra habló sobre la coordinación internacional de las redes ciudadanas (en Barcelona se encuentra la sede del secretariado internacional). En este punto hizo referencia al primer congreso global, realizado en la capital de Malí, Bamako, el año 2000, que precisamente tuvo como *leitmotiv* Internet y el desarrollo. Además, también comentó en qué términos se plantea la participación de los representantes de las redes ciudadanas en la cumbre mundial sobre Sociedad de la Información, que es celebrará en Ginebra el 2003 bajo los auspicios de Naciones Unidas. La intervención en este fórum servirá para exponer su concepción sobre el papel que debería otorgarse a las entidades civiles en la configuración de una nueva sociedad global que, como enfatizó Serra, abre amplias posibilidades de experimentación en todos los ámbitos de la vida social.

Portals i xarxes

Tras la intervención de Artur Serra la sesión matinal del seminario continuó con la mesa redonda "**Portales y redes ciudadanas de cooperación**", que reunió a representantes de cuatro proyectos que tienen como denominador común el hecho de facilitar recursos de Internet a las entidades solidarias. La diversa filiación de cada uno de estos proyectos —vinculados a instituciones académicas, a instituciones no gubernamentales y a fundaciones impulsadas por empresas privadas— motivó que se suscitase un vivo debate.

El primero de los proyectos presentados fue [Ubuntu-Fòrum Mundial de xarxes](#). Como explicó su coordinador, el profesor **Josep Xercavins**, Federico Mayor Zaragoza impulsó su creación después de acabar su mandato como director general de la Unesco. El objetivo del proyecto reunir, con una perspectiva muy amplia, todo un conjunto de organizaciones de la sociedad civil para amplificar tanto su influencia en los procesos de toma de decisiones como su capacidad de presión conjunta. Esta pretensión parte de la idea que en el contexto de la globalización es necesario que los actores de la sociedad civil se articulen también a nivel global para adquirir un papel de interlocución directa, a modo de *lobby*, en los grandes temas de debate mundial. En este sentido, Xercavins remarcó que Ubuntu no es una nueva organización, sino que quiere promover el debate y la acción conjunta de asociaciones ya existentes. Así mismo, también dejó claro que no se trata de un portal de

Internet, sino de una "organización de organizaciones que pretende tejer estructuras y espacios de encuentro para defender los valores y principios que sostienen la vida en democracia".

El primer pas cap a la constitució d'Ubuntu es va donar amb la creació d'una secretaria dins de la [Càtedra Unesco de Tecnologia, Desenvolupament sostenible, Desequilibris i Canvi global de la Universitat Politècnica de Catalunya](#), de la qual el mateix Xercavins n'és coordinador. Posteriorment es va fer una crida inicial a un centenar d'organitzacions i persones d'arreu del món convidant-les a participar en una primera reunió. L'abril de 2001 es va fer la reunió constitutiva a Barcelona, que va comptar amb la presència d'una quarantena d'associacions. A partir d'aquest primer contacte es va crear una coordinadora i es va reafirmar el secretariat.

En aquest projecte es pot trobar un espai de biblioteca que aplega, entre altres, documents de les cimeres de les Nacions Unides o de les organitzacions que participen a Ubuntu, a més a més d'una base de dades d'actors de la societat civil.

Projectes de filiació empresarial

Després de la intervenció de Josep Xercavins va ser el torn de conèixer dos portals d'Internet adreçats a entitats solidàries (no únicament especialitzades en el camp de la cooperació internacional) que tenen en comú el fet de dependre de fundacions patrocinades per empreses privades.

El portal [One World Spain](#), impulsat per la Fundació Un Sol Món de Caixa Catalunya, va ser presentat per la seva coordinadora, **Carlota Franco**. One World s'estructura com una fundació internacional amb diversos centres locals que depenen d'entitats sense ànim de lucre (a més d'Espanya, n'hi ha al Regne Unit, Àustria, els Estats Units, Finlàndia, Itàlia, Holanda, la Índia, i també a diversos països d'Amèrica Llatina i Àfrica). Inicialment no tenia caràcter internacional; va néixer el 1996 al Regne Unit per l'interès de diverses organitzacions de desenvolupament en utilitzar Internet. Les demandes d'aquestes entitats van ser canalitzades per una empresa proveïdora de serveis, que va crear un portal per donar accés als webs de diverses ONG que havia desenvolupat. A mesura que van començar a fixar-se en aquest portal organitzacions d'altres països, One World es va anar internacionalitzant de forma "espontània". Precisament aquest caràcter internacional és una de les peculiaritats de One World, que supera el miler d'entitats adherides i té una audiència d'uns 120.000 visitants diferents al mes.

La constitució de One World Spain, com a centre local de la xarxa One World, es va materialitzar el maig de 2001. Inicialment Caixa Catalunya havia projectat la creació d'uns portals temàtics, un dels quals seria sobre solidaritat. Abans, però, van demanar assessorament sobre el caràcter d'aquest portal a la Fundació Un Sol Món, creada el maig de 2000 com a

entitat especialitzada en solidaritat amb el tercer i quart món. Des de la Fundació es va considerar que no tenia sentit emmarcar un projecte d'aquestes característiques dins de l'estructura comercial de Caixa Catalunya, que finalment li va transferir la responsabilitat de tirar-lo endavant —Caixa Catalunya és oficialment l'esponsoritzador del portal, que s'elabora des de la Fundació—. A partir d'aquí es van establir els contactes amb One World que, segons va explicar més endavant Franco, inicialment es va mostrar refractari a acceptar com a *partner* una fundació depenent d'una caixa d'estalvis.

Fins a la creació d'aquest centre local únicament hi havia tres ONG espanyoles adherides al portal internacional; en sis mesos de funcionament de One World Spain ja eren una seixantena —a mode d'exemple va esmentar el nom de tres d'aquestes organitzacions que, precisament també participaven en el seminari organitzat per la Càtedra Unesco: Ubuntu-Fòrum Mundial de Xarxes, Intermón-OXFAM i Noves Tecnologies per Àfrica—.

Des del punt de vista dels continguts, aquest portal temàtic, amb versions en català i castellà, divulga informació sobre desenvolupament sostenible, pau i drets humans. A més de la tasca divulgadora, un dels objectius del portal és promoure el treball que estan fent en aquests àmbits les organitzacions, ajudant-les a millorar l'ús que fan d'Internet i fomentant el treball en xarxa. Com va remarcar Franco, One World Spain és un portal fet "amb" i "per a" les entitats que treballen en aquests àmbits. La seva pretensió és "aprofitar el potencial democràtic d'Internet" per promoure els drets humans i el desenvolupament sostenible o, dit en altres paraules, per "posar Internet al servei de la solidaritat".

Pel que fa als recursos que ofereix Internet a les ONG, la coordinadora de One World Spain va referir-se a la possibilitat que els ofereix de compartir informació, de donar-se a conèixer, d'organitzar grups de pressió, d'aconseguir més impacte aglutinant la informació... La utilització d'eines com el correu electrònic, les intranets, els xats o els fòrums, que pràcticament no s'utilitzaven fa només un lustre, es troben tan incorporades a la feina quotidiana de les ONG que, com va considerar Franco, ara semblaria impensable treballar sense elles.

Red Internacional Solidaria (RIS) va ser la segona experiència de portal impulsat per una iniciativa empresarial privada que es va presentar a la taula rodona de la sessió matinal del seminari. El projecte RIS, desenvolupat per la Fundación Telefónica, va ser presentat per **Concha Doncel**, antropòloga i directora de projectes socials de la Fundació Pere Tarrés (Universitat Ramon Llull), entitat que col·labora en aquest portal encarregant-se de la gestió dels continguts.

El portal de la RIS i el de One World Spain presenten moltes similituds, en opinió de Doncel. Les diferències, segons va indicar, es trobarien en el procés de constitució, que en el cas de la RIS va partir de la demanda que diverses organitzacions van formular a Telefónica per tal de disposar d'eines telemàtiques per difondre les seves activitats. A partir d'aquesta demanda Telefónica es va plantejar crear un espai comú de suport a

aquestes entitats en comptes de fer-ho de manera individualitzada.

El projecte impulsat per Telefónica consisteix en un portal temàtic, amb una intranet, en què cada entitat administra els seus propis continguts, i una part d'accés obert que ofereix uns canals temàtics (voluntariat, sida, drogoaddicció...) elaborats per organitzacions especialitzades en cada tema i altres continguts (assessorament, legislació, donatius, fons d'inversió ètics, notícies...). D'altra banda, també s'ofereixen serveis d'agenda, correu, fòrums i xats. La RIS es planteja la seva extensió a països d'Amèrica Llatina —on Telefónica té una important presència—, com ara Xile, Perú o Argentina.

En sintonia amb la conferència pronunciada anteriorment per Artur Serra, Concha Doncel va insistir que el plantejament que ha de presidir la incorporació d'Internet al treball de les entitats no lucratives ha de transcendir la simple utilització com a eina de difusió d'activitats, per tal d'intentar aprofitar-la com un instrument que afavoreixi transformacions de tipus cultural. Aquesta perspectiva implicaria que les organitzacions no només s'haurien d'incorporar a la xarxa, sinó que haurien de ser part de la xarxa, o més ben dit, ser la mateixa xarxa.

Per a Doncel, Internet ofereix "un espai magnífic on flueixen les idees", on és possible atresorar un capital intel·lectual col·lectiu a través de la col·laboració. Segons va emfasitzar, la complexitat de la societat actual contribueix a donar més relleu al valor de la col·laboració, enfront del de la competició; un valor que també quedaria reforçat per les possibilitats de treball en xarxa que ofereixen les noves tecnologies de la informació i la comunicació. Precisament per aquestes raons creu que no resulta redundant la coexistència de projectes com RIS i One World, que poden contribuir a incentivar el desenvolupament de les organitzacions no lucratives i la seva integració en el context de canvi cultural contemporani, sense modificar la identitat i la missió pròpia d'aquestes organitzacions.

Fent al·lusió a un estudi recent elaborat pel Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació Doncel va remarcar que a Catalunya les organitzacions no lucratives fan un ús encara feble de les eines telemàtiques, si bé en la majoria dels casos disposen d'ordinadors, estan connectades a Internet i tenen correu electrònic. En definitiva, com va assenyalar, el que manca és l'extensió de la cultura d'ús de les tecnologies, més que no pas el maquinari o l'accés a la infraestructura de xarxa.

El darrer dels convidats a la taula rodona que va intervenir va ser **Paco Cascón**, president de [Pangea-Comunicació per a la Cooperació](#) (Pangea és el nom del servei d'Internet ofert per la federació d'associacions Comunicació per a la Cooperació, integrada per Enginyers sense Fronteres, Entrepobles, Moviment 0,7%, Moviment d'Objecció de Consciència, Pallassos sense Fronteres i SodePau). Fent al·lusió al projecte impulsat per la Fundació Telefónica, Cascón va criticar el fet que les empreses tendeixin a crear els seus propis espais de solidaritat en comptes de donar suport a projectes que ja estan en marxa. En aquest

punt, va reivindicar el paper pioner de Pangea, no només en el camp de la solidaritat sinó també de la introducció d'Internet a Catalunya.

A l'hora de definir l'entitat que presideix, Cascón va remarcar que no és un portal, malgrat que ofereix accés a diversos portals especialitzats (ecologia, no violència, drets humans...). Pangea forma part de l'Association for Progressive Communications (APC), una xarxa que compta amb nodes a tot el món, fonamentalment a països del sud, i que aplega milers d'organitzacions. Per aquesta raó, Cascón eludeix parlar de Pangea com un "portal" i s'estima més referir-se a una "comunitat": una comunitat virtual de persones i d'organitzacions (no governamentals, no lucratives, educatives...) que es troben en una mateixa línia de transformació des d'una gran diversitat.

Pel que fa als serveis que ofereix Pangea, el seu president va fer referència a tres línies d'actuació. La primera es centra en la connectivitat, és a dir, en promoure espais de connexió a Internet per a les entitats. Com va remarcar Cascón, ells no poden oferir connexió gratuïta, com Telefónica, però el seu compromís amb les entitats no implica únicament facilitar la connexió, sinó també ajudar-les a crear les seves xarxes internes. La segona tasca que assumeix Pangea és de caràcter educatiu: mitjançant cursos presencials i virtuals formen les organitzacions perquè puguin ser autònomes a l'hora d'utilitzar Internet. A més a més, també ofereix altres recursos, com borsa de treball, bases de dades d'ONG (presents o no a Pangea)... En definitiva, la pretensió de Pangea, com va assenyalar Cascón, és oferir eines perquè les ONG treguin el màxim partit a les seves connexions a Internet.

Competència i col·laboració entre iniciatives

La intervenció del president de Pangea va servir per donar peu al debat de la taula rodona de la sessió matinal. Val a dir que en bona part la discussió va ser protagonitzada pel mateix Paco Cascón i per Concha Doncel. El primer va reiterar la seva crítica cap als projectes de solidaritat a Internet impulsats per fundacions dependents d'empreses privades (al·ludint especialment el cas de Telefónica) perquè considera que es limiten a reproduir altres iniciatives ja existents. La progressiva introducció de les empreses a Internet ha transformat, segons Cascón, el tarannà d'aquest mitjà. "Internet va sorgir com una eina d'interacció, de relació, però, a poc a poc, l'han convertit en un aparador econòmic, tot i que hi ha espai per fer moltes altres coses". El president de Pangea, així mateix, es va lamentar de la creixent reproducció a Internet de la cultura passiva de la televisió (que també va atribuir a la creixent presència empresarial a la xarxa); com a contrapartida, va emfasitzar la necessitat de promoure el seu caràcter dinàmic i interactiu per tal que els propis usuaris siguin els protagonistes.

Davant les crítiques de Cascón, Concha Doncel, de la Fundació Pere Tarrés (entitat que col·labora amb el projecte Red Internacional Solidaria de la Fundación Telefónica) va replicar de manera defensiva. Amb tot,

també va fer una referència genèrica a la possibilitat d'establir vies de col·laboració, i no de competitivitat, entre els diferents projectes. "Internet —sostenia— ofereix un espai molt bo per connectar, cadascú des del seu projecte, i per compartir experiències, valors, accions...".

La intervenció de la coordinadora de One World Spain, Carlota Franco, va trobar un punt d'equilibri entre les dues anteriors. D'una banda, va admetre que, com assenyalava Cascón, s'observa un "principi de saturació" d'iniciatives de solidaritat, ja prenguin la denominació de comunitats virtuals, portals o xarxes, que apunta cap a un "perill d'atomització". Amb tot, en sintonia amb allò que havia apuntat abans Doncel, va remarcar que encara hi ha prou elements diferencials entre els diversos projectes com per buscar "espais on establir sinergies". Per a Carlota Franco, cadascuna de les iniciatives de solidaritat a Internet hauria de plantejar-se quins són els seus propis elements característics i avaluar què pot aportar en benefici de les entitats a què s'adreça.

Per la seva banda, el coordinador d'Ubuntu, Josep Xercavins, va tornar a fer referència a la creixent comercialització d'Internet, a què s'hi havia referit anteriorment Paco Cascón, però des d'una perspectiva diferent a la del president de Pangea. "No es pot parlar d'Internet com si fos un món al marge del món —sostenia—; és una realitat que existeix en un món que, en aquests moments, viu tensions extremes i en què el capitalisme és desafortadament hegemònic". En aquest context, un dels aspectes que més preocupa a Xercavins és el de la manca de llibertat d'informació i la dificultat de difusió dels discursos crítics en un panorama mediàtic presidit per grans mitjans que controlen els fluxos mundials d'informació. Per a Xercavins, si bé Internet també participa de la cursa per a inaugurar nous mercats i noves perspectives de negoci, és una tecnologia més propera a les persones, en què tots podem incidir-hi més —a tall d'exemple, va esmentar la celebració del referèndum del 12 de març de 2001 sobre el deute extern, que, segons va dir, no hauria estat possible sense Internet—. "Alguns entren en aquesta tecnologia perquè és un element de negoci, d'activitat econòmica, i uns altres com una opció de lluita, d'acció social. L'important és que no perdem l'espai d'Internet". Xercavins troba saludable la proliferació de projectes de portals i la creixent competència entre ells, no només econòmica, sinó també ideològica: "Necessitem llibertat d'informació també a Internet, no necessitem que Internet sigui un discurs únic d'un sector o un altre".

Un recurs per a la cooperació

La sessió de la tarda del seminari va iniciar-se amb la taula rodona "**Internet com a recurs per a la cooperació internacional**", on diversos representants d'ONG van exposar com es plantegen el seu treball en aquest terreny a través de la xarxa.

Per al director de Comunicació i Educació d'[Inter món-OXFAM](#), **Xavier Masllorens**, la progressiva democratització en l'accés a Internet que s'ha produït en els països més avançats ha suposat un eixamplament de les

dimensions de l'esquerda que separa la situació de països rics i pobres: "Internet no ha fet més que ser un altre instrument que ha afavorit una globalització absolutament injusta". En contraposició, però, també va remarcar que el moviment per a la justícia global no seria possible sense la xarxa. La rapidesa i eficiència de la comunicació a través d'Internet ha estat un instrument essencial per a la organització de moviments de contestació social. En aquest sentit, Masllorens va remarcar la necessitat que les ONG utilitzin Internet pels seus interessos, però sent conscients que la tecnologia, per ella mateixa, "no serveix per millorar el món".

Intermón és una ONG veterana (va néixer l'any 1956) que forma part d'OXFAM Internacional des de 1997. A començament dels anys noranta, es plantejaria una doble opció per aconseguir ser una entitat de referència: d'una banda, va obrir oficines locals per tal d'implantar-se de manera més propera a la gent (un aspecte clau a l'hora d'efectuar campanyes de sensibilització o de captació de fons); de l'altra, va internacionalitzar-se, no únicament en el sentit d'obrir oficines a altres països (El Salvador, l'Índia...), sinó també de participar en les grans causes que són prioritàries per al canvi de la humanitat (regles del comerç internacional, extensió de l'educació per a tothom...). Segons Masllorens, aquest doble procés es veuria afavorit amb la irrupció d'Internet.

La incorporació de la xarxa a les pràctiques de comunicació habituals en el si d'Intermón-OXFAM ha comportat una sèrie de canvis en la manera de fer d'aquesta organització. En primer lloc, Masllorens va fer referència a la transformació en els circuits d'informació, que han deixat de ser bidireccionals per convertir-se en multidireccionals. Amb una connexió telefònica i un lloc web els beneficiaris de les ajudes poden tenir contacte directe amb tots els agents involucrats en la cadena de solidaritat: activistes de campanya, altres afiliats d'OXFAM Internacional, representants polítics, contraparts (organitzacions que treballen sobre el terreny amb els beneficiaris de l'ajuda...). I no només això, sinó que és possible també construir comunitats virtuals entre les diferents parts de la cadena solidària (contraparts-beneficiaris, afiliats-contraparts...). "S'estan creant uns llaços en els circuits d'informació que no només són bidireccionals, sinó que creen comunitat, xarxa", assegurava Masllorens. Un altre canvi substancial ha estat la preeminència de la immediatesa; les relacions establertes mitjançant Internet provoquen i demanen immediatesa i multiplicitat. Per últim, va referir-se a les possibilitats que ofereix la xarxa per aplegar tot el conjunt d'accions que pot impulsar una ONG, des de donar i recollir informació a rebre donatius o promoure campanyes.

Pel que fa als reptes a què han de fer front les organitzacions no governamentals per tal que Internet contribueixi a la construcció d'una ciutadania activa, Masllorens va referir-se a la dificultat de gestionar els circuits d'informació (a la complexitat que implica respondre a les demandes dels seus socis, que volen participar activament en la vida de l'organització i reclamen immediatesa i multiplicitat en els fluxes d'informació). Un altre repte a afrontar és el sobredimensionament d'informació a la xarxa, que planteja a les organitzacions la necessitat

d'esdevenir entitats de referència, i no únicament rellevants.

Comerç electrònic just

La segona intervenció a la taula rodona va estar protagonitzada per **SETEM Catalunya**, una organització no governamental de solidaritat internacional nascuda l'any 1968 que ve desenvolupant una apreciable tasca de suport al comerç just i el consum responsable. Precisament, des d'aquesta organització es planteja l'ús d'Internet com una eina de promoció d'aquests valors entre els consumidors dels països desenvolupats, així com també com un mitjà de sensibilització dels ciutadans sobre les causes de les desigualtats nord-sud amb què s'intenta promoure transformacions personals i col·lectives.

La comercialització dels productes és només una de les dimensions del comerç just en què treballa SETEM. Ha estat precisament en aquest terreny on han portat a terme la iniciativa d'obrir una botiga solidària en línia, que va inaugurar-se el Nadal de 2000. **Eduard Cantos** va ser l'encarregat d'explicar els objectius fonamentals del projecte. Amb la posada en marxa de la botiga en línia es pretenia, en primer terme, habilitar un nou canal de contacte amb els consumidors. Cal tenir en compte que els productes elaborats amb criteris de producció i comerç just no solen tenir un accés fàcil als consumidors -tot i que cada vegada hi ha més persones interessades en ells encara hi ha poques botigues que els ofereixin-.

Les vendes fetes a través d'aquest sistema no són gaire elevades (entre gener i novembre de 2001 s'havien servit 49 comandes mensuals de mitjana de les 295 visites efectuades). En aquest punt, però, cal tenir en compte la confluència de dos factors, assenyalats per Cantos: d'una banda, la desconfiança que encara es produeix a l'hora d'adquirir productes de comerç just; d'altra, el fet que els nivells de compra a través d'Internet siguin encara, en general, força baixos en el nostre país.

Amb tot, l'objectiu de la botiga virtual de SETEM no és limita únicament a la venda de productes, sinó que també es planteja informar i sensibilitzar sobre tot allò que implica el comerç just, i que afecta tant a les condicions de producció com a les de comercialització dels productes, que han de ser sostenibles tant des del punt de vista mediambiental com des del social: prohibició del treball infantil, igual retribució a homes i dones, salaris justos, foment de la participació dels treballadors... Des del punt de vista de la tasca de sensibilització, Cantos va destacar el fet que Internet permet fer una difusió més àmplia i immediata a un menor cost (a mode d'exemple va esmentar que la pàgina web de la campanya *Roba neta* superava les 500 visites mensuals i que després de tres setmanes d'haver iniciat la difusió electrònica del seu butlletí havien rebut més de 300 peticions de subscripció). Cal tenir en compte, a més que SETEM també es planteja utilitzar Internet com una eina de participació i de foment de la mobilització. Per a Cantos, hi ha molt de terreny per explorar les

potencialitats d'Internet com a eina de sensibilització.

La tercera ONG que va intervenir a la taula rodona de la tarda va ser [Noves Tecnologies per a l'Àfrica](#), una entitat formada per un col·lectiu de joves professionals del món de la informàtica que pretenen col·laborar amb el desenvolupament tecnològic del continent africà (tenen projectes en marxa a països com Camerun, Mauritània, Burkina Fasso i el Marroc). Segons va explicar **Sebastià Cartier** —qui va substituir a la taula rodona al president de l'associació, Francesc Ventura—, a l'Àfrica l'accés a Internet és un privilegi reservat a les elits que disposen d'una elevada capacitat econòmica. La tecnologia importada es comercialitza a preus molt elevats; d'una banda, per les despeses de transport, i de l'altra, pels abusius impostos duaners. Per aquesta raó, la tasca d'aquesta associació s'encamina cap a la instal·lació de material informàtic, procedent de donacions d'empreses i particulars, a escoles i altres centres culturals. A més de la recollida, la tramesa i la instal·lació dels equipaments informàtics, els membres de NTA també s'encarreguen de formar el professorat dels centres que reben els equipaments informàtics.

A la taula rodona també hi va ser present, **Yoya Alcoceba**, coordinadora del programa [Catalunya pel Desenvolupament](#), que impulsa l'**Institut Internacional de Governabilitat** (IIG). La seva intervenció va centrar-se especialment en divulgar quina és la tasca que es fa des d'aquest programa i des de l'IIG. L'Institut és un centre públic de recerca depenent d'un consorci integrat per la Generalitat de Catalunya, la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) i la Escuela Superior de Administración y Dirección de Empresas (ESADE); la seva tasca s'encamina cap a la producció de recursos de coneixement sobre governabilitat i desenvolupament humà i cap a la utilització de les tecnologies de la informació per generar xarxes i comunitats virtuals. Dins d'aquest context, el programa Catalunya pel Desenvolupament pretén produir recursos de coneixement útils per als actors públics i privats (gestors públics, ONG...) que treballen en el camp de la cooperació per al desenvolupament.

La tasca de l'Institut, com va explicar Alcoceba, comprèn des d'activitats de consultoria fins a la recerca i la formació. Des del punt de vista de la recerca es treballa amb xarxes d'investigadors mitjançant l'ús intensiu de les tecnologies de la informació. Totes les línies de recerca fan referència al tema de la governabilitat, però posant-la en relació amb aspectes com ara la cooperació descentralitzada, el desenvolupament humà, la societat de la informació i el coneixement, i el desenvolupament sostenible. Pel que fa a l'àrea de formació, el programa de l'Institut s'adreça sobretot a la formació d'agents de desenvolupament especialitzats en governabilitat, cooperació i desenvolupament sostenible. Alcoceba va remarcar que l'Institut disposa d'una biblioteca especialitzada en governabilitat democràtica, desenvolupament humà i cooperació descentralitzada, que compta amb un banc de dades on es recull la normativa sobre cooperació de les diverses administracions.

Màrqueting i responsabilitat social

En el debat de la taula rodona de la tarda també es va fer referència a dos dels temes que havien centrat l'atenció a la sessió matinal: el creixent interès de les empreses per desenvolupar projectes sobre cooperació internacional a la xarxa i les vies de col·laboració entre les iniciatives de les ONG.

En relació a la primera qüestió, Xavier Masllorens va constatar que les empreses busquen la col·laboració de les ONG per tal d'oferir una bona imatge, una tendència que, en la seva opinió, haurien d'evitar aquestes organitzacions. Alhora, però, també va advertir que s'està produint un altre procés paral·lel: els propis accionistes de les empreses demanen que aquestes s'involucrin en activitats socials; d'aquesta manera, la motivació d'aconseguir una millor imatge aniria cedint terreny a l'assumpció d'una creixent responsabilitat social per part de les empreses. Per a Masllorens, les empreses també poden ser agents de cooperació. "Un canvi de regulació en una gran empresa al Tercer Món pot afectar més les vides dels ciutadans, per bé o per mal, que mil pous fets per una ONG", exemplificava. Amb tot, també va advertir de la necessitat que l'activitat empresarial estigui regulada i que, a més, es compensi amb l'actuació de les ONG.

Pel que fa a la cooperació entre les entitats solidàries, Eduard Cantos va exhortar a la concentració d'esforços i a treballar de manera conjunta a la xarxa, per tal que les ONG no es trobin en situació de desavantatge en relació als grans grups empresarials. A partir del tema de la concentració d'iniciatives es va suscitar també una reflexió sobre la tendència cap al control de la xarxa, així com sobre la censura i la regulació. Xavier Masllorens va sostenir que en el context de lliure mercat s'anirà enfortint el control de la xarxa per part d'uns pocs grups. Per tal de matisar el pes dels grans grups de poder el membre d'Intermón-OXFAM va emfasitzar la importància de la regulació, en què hi haurien d'intervenir tres tipus d'actors: les instàncies multilaterals, els estats i la societat civil. Per a Masllorens, en els processos de regulació s'ha de transcendir de la defensa dels propis interessos, siguin regionals o estatals, per tal de contraposar els interessos de tots els actors possibles. Aquí rau el paper clau que poden jugar els organismes multilaterals. En aquest sentit, Masllorens va advocar per un canvi radical d'institucions com el Banc Mundial o el Fons Monetari Internacional, perquè tot i considerar "nefastes" les seves polítiques cap als països pobres, creu que són uns institucions "privilegiades" pel fet de ser multilaterals. La regulació també s'ha de produir en el nivell estatal, però comptant, a més, amb la contribució de la societat civil, de l'opinió pública. "Avui dia no hi ha qui governi sense enquestes d'opinió al costat, per tant, l'opinió pública, si és lúcida, si és informada i activa, pot ajudar a regular", remarcava Masllorens. Així mateix, també va advertir que quan des dels grans grups de poder es parla de regulació en realitat s'està fent referència a censura, mentre que quan es reivindica regular des de la societat civil es reclama la existència d'unes "normes legals i ètiques que afavoreixin la pluralitat i la llibertat".

Un altre dels temes de discussió que es va plantejar als membres de la taula rodona va ser si les ONG estan cobrint els espais d'informació o

comunicació que haurien d'assumir els beneficiaris de les seves accions, reproduint, així, un nou esquema de comunicació unidireccional. Masllorens va admetre que fa una dècada les ONG sí es plantejaven d'alguna manera, el fet de ser "la veu dels que no tenien veu", ja fos mitjançant la creació d'estructures de comunicació alternativa o bé intentant introduir informacions en els mitjans de comunicació. Des de la perspectiva actual, però, considera que aquesta posició és errònia: "Tothom té veu i no hi ha ningú que hagi de ser representant de la veu de ningú". Masllorens va advertir que no s'ha de minimitzar la capacitat de producció d'informació dels països del sud (principalment d'Amèrica Llatina), especialment tenint en compte les possibilitats que brinda Internet perquè tothom s'expressi.

Especificitats de la cooperació cultural

La conferència de cloenda del seminari "Internet, una eina per a la cooperació internacional" va ser pronunciada per l'antropòleg **Eduard Delgado**, qui ha desenvolupat el seu treball fonamentalment en el camp de la gestió cultural i de les polítiques culturals públiques i privades (va contribuir a la creació als anys vuitanta del Centre d'Estudis i Recursos Culturals, de la Diputació de Barcelona, i en l'actualitat és director de la Fundació [Interarts](#), Observatori Cultural Europeu per a la Recerca i la Cooperació Cultural). En aquesta línia, el seu treball s'ha encaminat, en primer terme, cap a la creació d'una "burocràcia cultural", contribuint a la construcció d'estructures, polítiques i sistemes de participació i d'avaluació en el terreny cultural. En segon terme, partint de la constatació que Catalunya es manté absent dels circuits culturals internacionals —fet que atribueix a la manca d'una política internacional per part de les institucions—, la seva pretensió ha estat impulsar la internacionalització de les infraestructures culturals creades en la dècada dels anys vuitanta.

Pel que fa a la relació Internet-cooperació, Eduard Delgado va desenvolupar les tres particularitats que, en el seu parer, es donen quan es trasllada aquest binomi al terreny cultural. Per al director d'Interarts, habitualment quan es parla de cooperació i de les accions de les ONG en aquest terreny es fa referència a una relació desigual (nord-sud); en canvi, quan es parla de cooperació des del sector cultural "només es pot entendre en l'equitat" (no en la igualtat, ja que llavors parlariem d'uniformitat). Com va remarcar Delgado, si bé les estructures de tota mena (comunicatives, educatives, sanitàries...) d'un país desenvolupat són superiors a les d'un país del Tercer Món, això no implica que una cultura sigui superior a l'altra. Per a Delgado, el fet que des de la cultura s'hagi d'entendre la cooperació des de la horitzontalitat provoca un "curtcircuit" a les ONG, que han de canviar els seus esquemes i pensar en termes d'equitat. Així s'explica aquest antropòleg el fet que hi hagi poques ONG en l'àmbit cultural.

Les relacions d'equitat en la cooperació cultural també tenen la seva translació a Internet en el moment en què les comunitats de països subdesenvolupats tenen accés a la xarxa i poden posar-se en contacte directament amb organitzacions de països desenvolupats. Delgado va

parlar de xarxes culturals (de teatre, dansa, vídeo...) que existeixen gràcies a Internet, no únicament perquè l'utilitzen com un vehicle de transmissió de les produccions artístiques, sinó com un instrument de contacte entre possibles socis de xarxes d'intercanvi i cooperació cultural.

La segona de les particularitats que es donen en el terreny cultural és, a parer de Delgado, que resulta "absolutament necessari pensar localment per actuar globalment", de manera inversa a com propugna el cèlebre lema ecologista. "O el global està impregnat de l'emoció del sentiment de la proximitat o no funciona", assegurava el director d'Interarts. Aquesta necessitat de correspondència amb l'experiència vital més propera també s'ha de tenir present quan es fa referència a Internet: "En cultura les xarxes virtuals no poden sobreviure sense tenir una autèntica correspondència en les xarxes reals".

Delgado va explicar que a partir de mitjans dels anys vuitanta es va produir a Europa una efervescència en la creació de xarxes culturals i artístiques de tot tipus. La irrupció d'Internet va multiplicar el paper d'aquestes xarxes, gràcies al fet que va eixamplar el seus sistemes de comunicació; amb tot, també es va perdre una component qualitativa de les xarxes culturals: les relacions interpersonals, els contactes cara a cara entre interlocutors, un aspecte que considera essencial, perquè la posada en marxa d'un projecte cultural "requereix complicitats".

La tercera de les característiques del sector cultural assenyalada per Delgado va ser la incorporació de plantejaments ètics, polítics i socials. El fet que la cultura tracti constantment amb valors estètics i socials comporta que qualsevol tipus d'intercanvi no només s'hagi de plantejar en termes igualitaris o equitatius, i de manera preferentment interpersonal, sinó que a més a més ha de posar en comú "certes valoracions morals". Per a Delgado, el component ètic i moral, així com els valors socials, polítics i ideològics, són consubstancials a les xarxes en el sector cultural.

Eduard Delgado va exemplificar de quina manera pot contribuir Internet a la cooperació cultural internacional a partir de l'experiència de la tasca desenvolupada per la fundació Interarts. En aquest punt va destacar el treball de promoció de les relacions culturals a través de tres projectes de cooperació en xarxa: un que implica contactes amb responsables culturals de ciutats asiàtiques i europees, un altre amb Amèrica Llatina (mitjançant el fòrum euroamericà de xarxes culturals) i un tercer amb països de la Mediterrània.

Entre els problemes associats a l'ús d'Internet, Delgado va fer esment a les dificultats derivades de la censura local exercida a certs països. Així mateix, també va fer referència a les mancances tecnològiques o les deficiències de la infraestructura d'algunes regions, que limiten el tipus d'usos que es poden fer d'Internet (com ara la creació multimèdia o l'intercanvi d'obres d'art a través de la xarxa).